

Werkblad Nederlandse uitleenwoorden

Het Nederlands heeft veel woorden uit andere talen overgenomen. Dat noem je 'leenwoorden'. Denk aan *restaurant* uit het Frans, *computer* uit het Engels of *sowieso* uit het Duits. Maar het Nederlands heeft ook veel woorden aan andere talen uitgeleend. Dit noem je 'uitleenwoorden'. In deze les ga je op onderzoek uit naar Nederlandse uitleenwoorden. Je zult ontdekken dat in heel veel talen Nederlandse woorden verstopt zitten en wat dat met onze geschiedenis te maken heeft.

1. Ga naar <https://uitleenwoordenbank.ivdnt.org>.
2. Klik op Zoeken en dan op Zoek op taal.
3. Vul hier **Engels** in en klik op Zoeken.
 - Hoeveel Engelse woorden zijn er volgens deze website geleend uit het Nederlands? **1426**
4. Klik op Toon op een tijdslijn.
 - Vanaf wanneer (ongeveer) worden er steeds meer Nederlandse woorden in het Engels overgenomen? **vanaf ongeveer 1200**
 - Wat denk je dat hier de reden voor kan zijn? **Toename van contact tussen de twee landen via reizen, handel en scheepvaart.**
5. Klik op het woord hier (voor de volledige lijst van uitleenwoorden uit het Engels). Zoek via het alfabet bovenin het woord *dijk* op en klik op het driehoekje dat links naast *dijk* staat.
 - Wat is het Engelse woord voor *dijk*? **dike/dyke**

Dit Engelse woord is dus eigenlijk geleend van het Nederlandse *dijk* en een beetje veranderd van vorm en uitspraak.

6. Klik op het driehoekje naast Engels.
 - Vanaf welk jaartal wordt dit woord teruggevonden in het Engels? **15^e eeuw (1401-1500)**

7. Klik op klik hier voor de volledige woordfiche. Je ziet nu een wereldkaart met de verspreiding van het woord *dijk*. Klik op het driehoekje naast het woord *dijk* om het menu open te klappen.

Je ziet nu álle talen die het Nederlandse woord *dijk* hebben geleend, hoe het woord in die taal nu wordt geschreven en wat de betekenis ervan is in die taal.

- Naar hoeveel talen is het Nederlandse woord *dijk* uitgeleend? **16**

Bij sommige talen zie je dat het woord *dijk* niet direct uit het Nederlands is geleend. Ze hebben het via een andere taal overgenomen (dus uit een taal die het woord *dijk* wél direct uit het Nederlands had geleend).

- Hoeveel talen hebben het woord direct uit het Nederlands geleend en hoeveel via een andere taal? **7 en 9**

Op het wereldkaartje onderin zie je de talen/gebieden waaraan het woord *dijk* is uitgeleend.

- Waar liggen de meeste landen/talen die *dijk* hebben geleend? **Europa**
- Welke twee talen liggen het verst van Nederland af? **Papiaments en Javaans**
- Hebben deze twee talen het woord direct overgenomen van het Nederlands? **ja**
- Kun je dit verklaren? **Hier bevonden zich koloniën van Nederland (Indonesië en ABC-eilanden) en werden dus veel Nederlandse woorden in de lokale taal overgenomen.**
- Waarom denk je dat het Nederlandse woord *dijk* in veel talen is overgenomen? **Nederlanders bouwen al heel lang dijken om hun land te beschermen en hebben er dus ook al heel lang een apart woord voor. Andere talen nemen dan makkelijk zo'n woord over door contact met Nederlanders.**

8. Ga nu terug naar het menu links in je scherm en zoek daar via Zoeken > zoek op Nederlands trefwoord het woord *boei* op.

Je ziet daar dat *boei* twee betekenissen heeft: 'band/keten' en 'drijvend baken'. Kijk op de wereldkaart bij *boei* in de betekenis 'band/keten' (denk bij deze betekenis aan het woord *handboeien*).

- Waar vind je de meeste talen die het woord *boei* in de betekenis 'band/keten' hebben geleend? **Indonesië**

- Wat zou hiervoor de reden kunnen zijn? Nederlanders waren in de koloniale tijd de baas (en dus ook de politie/rechterlijke macht) in Indonesië. Ze gebruikten boeien om mensen vast te binden, net als handboeien tegenwoordig.

Ga nu naar het andere kaartje.

- Waar vind je de meeste talen die het woord *boei* in de betekenis ‘drijvend baken’ hebben geleend? Europa
- Wat zou hiervoor de reden kunnen zijn? Nederland stond bekend om zijn scheepvaart, dus veel Nederlandse scheepvaarttermen zijn door omringende landen overgenomen.

9. Klik op het driehoekje naast *boei* [*band, keten*].

- Welke betekenis heeft het woord in de meeste van die talen gekregen? gevangenis
- In het Nederlands heeft het werkwoord *boeien* ook een andere betekenis dan 'vastbinden' gekregen. Welke betekenis heeft *boeien* in 'Dat boeit me niet'? interesseren / belangrijk vinden
- Hoe hangt deze betekenis samen met de originele betekenis van ‘band/keten’ denk je? Een keten houdt je vast en iets wat je interesseert ook (het zorgt dat je aandacht wordt vastgehouden).

10. Ga weer terug naar ‘Zoeken’ aan de linkerkant. Zoek nu via Zoeken > Nederlands trefwoord op het woord *mast*.

Je ziet daar dat *mast* door 16 talen is geleend.

- Wat is het woord voor *mast* in het Japans? masuto

Zoek via **Google Translate** de vertalingen van het woord *mast* in het Japans op. Klik op het luidspreker-symbool om de uitspraak te beluisteren.

- Zou je het Nederlandse woord *mast* nog herkennen als het door een Japanner wordt uitgesproken? eigen antwoord
- Hoe schrijf je *mast* in Japanse karakters? マスト

Doe hetzelfde voor het Pools en het Frans.

- Herken je *mast* in de Poolse uitspraak? eigen antwoord
- En in de Franse uitspraak? eigen antwoord

11. Ga weer terug naar 'Zoeken' aan de linkerkant. Zoek nu via Zoeken op woordveld en klik op Scheepvaart.

Je zoekt nu op alle Nederlandse uitleenwoorden die met het thema 'scheepvaart' te maken hebben.

- Hoeveel Nederlandse woorden die met de scheepvaart te maken hebben, zijn uitgeleend aan andere talen? 1171
- Waarom denk je dat er zoveel Nederlandse scheepvaartwoorden zijn uitgeleend? Nederland speelde in de 16^e en 17^e eeuw een belangrijke rol in de scheepvaart en was ook bekend om de scheepsbouw. Veel ander landen hebben scheepvaart-technieken van Nederlanders overgenomen en daarmee ook de woorden.

12. Klik op toon als grafiek.

Je ziet de 10 talen die de meeste scheepvaartwoorden hebben geleend.

- Welke twee talen hebben de meeste Nederlandse scheepvaartwoorden geleend? Russisch en Deens

13. Klik op de groene balk van het Russisch.

Je ziet nu alle woorden uit de scheepvaart die in de Russische taal zijn overgenomen. Zoek via het alfabet bovenin het woord *haven* op.

- Wat is het Russische woord voor *haven*? gávan'

Zoek via Google Translate weer de uitspraak van het woord op.

- Vind je het Nederlandse *haven* nog herkenbaar in de Russische uitspraak? eigen antwoord

Zoek zelfstandig naar het Franse leenwoord van het Nederlandse *haven*

- Welke woord voor *haven* hebben de Fransen van ons geleend? havre

Achter het woord staat dat het een **verouderd woord** is en dus tegenwoordig niet meer gebruikt wordt.

- Zoek via Google Translate: Welk woord gebruiken de Fransen gewoonlijk voor een haven? port

- Zoek via internet: welke Franse stad met een van de grootste havens van Europa heeft wél nog steeds het verouderde leenwoord voor haven in zijn naam? **Le Havre**

Extra vragen om op internet op te zoeken:

- Wat is wereldwijd het meest uitgeleende Nederlandse woord? **baas**
- Hoeveel talen hebben dit woord overgenomen? **57**
- Waarom is dit woord door zoveel talen overgenomen denk je? **Nederlanders zijn op veel plekken in de wereld in de koloniale tijd de baas geweest. En via het Engels is het woord *baas/boss* ook verder verspreid in talen waar de Engelsen koloniën hadden.**
-
- Welke andere woorden staan in de top vijf van meest uitgeleende Nederlandse woorden? **gas, kraan, pomp, pen, bak(je)**
- Wat is de overeenkomst tussen deze woorden? **Het zijn gebruiksvoorwerpen die Nederlanders mee hebben genomen naar andere landen (met name in de koloniale tijd). Het zijn huis-tuin-en-keukenwoorden.**